

ИЗЛАЗИ

ушорником, четвршком
и недељом

ЦЕНА:

за 1 месец 1 динар
или 1 крунаПретплату примају све поште у
Србији и иностранству

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

ПРЕТПЛАТУ ТРЕБА СЛАТИ:

ШТАМПАРИЈИ
ПАВЛОВИЋА И СТОЈАНОВИЋА

Неплаћена писма не примају се

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ
У ДУБРОВАЧКОЈ УЛ. БР. 9

БРОЈ 10 ПР. Д.

Уредник: Јанко М. Веселиновић

БРОЈ 10 ПР. Д.

С О Н Е Т

Кад у ноћи у осами,
О љубави душа снови,
Са усана осмех мами,
А у срце тајну скрива:

Рај у рају санак снује,
И у њему, крине бели,
Твоја слика ту царује,
Рајско миље мени дели.

И кад санак слатки прне,
Ведро срце жељу скрива,
У пучину ноћи црне.

Не би л' скриво лице твоје,
А у њему, жељо жива,
Цвет лепоте душе моје.

Алексинач.

Милорад М. Пешровић.

„ЦИГАНЧЕ“

ИЗ ЗБИРКЕ „СИТИ И ГЛАДНИ“

— Јанко М. Веселиновић —

(СВРШЕТАК).

XXX

Од то доба осети она како јој здравље опада, како га нестаје као снега под топлим сунчевим зрацима. Али како јој живот не беше драгоцен тако није ни водила рачуна о томе. Она је наставила живети истим животом, у коме је, бар тренутно, заборављала своје недаће.

Разуме се да се и у том новом месту нашло »пријатеља уметности«, који су је дочекали с раширеним рукама, и она им се предаде сва, и душом и срцем. Целу зиму се пијанчило немилосрдно, лудо. Не беше ноћи кад није легла у четири сахата, а доста, много пута, дочекала би сунчев рођај с чашом у руци.

Али, баш некако првих дана месеца марта, она немаде моћи да се дигне из постеље. Осећала је

грдан бол у грудима, бол који јој не даде честито ни дахнути.

Управитељ се забрину. Послаше брзо по лекара; и кад онај дође, по његовом озбиљном лицу видеше да ту нема добра.

— Шта је, г. докторе? — питао је управитељ.
— Није добро — рече доктор.
— Запаљење?
— Јест.

Написа рецепт, одреди дијету па оде.

Првих дана лечили су је, али како болест узимаше све више маха, она паде у врућицу, скакала је из постеље; једанпут је чак и на поље изишла. Дадеше је у болницу. Управа болнице преко власти извести њене родитеље....

Кад је, после два месеца, себи дошла виде се опет у својој маленој собици на мајчиној постељи; више главе јој пуцкаше кандеоце које се гасило; она осети онај светитељски мирис босиока што везан у киту, висаше под иконом изнад њене главе. Над собом угледа брижно лице обливено сузама, лице своје мајке....

Она затвори очи. Не имађаше куражи да гледа у то лице. Ма да се у први мах не могаше свега сетити, опет јој се учинило да се много огрешила....

Чула је разговор:

— Смирила се, мало...
— И, рекао бих, лакше дише.
— О, Боже, молим ти се!...

Познала је у томе шепату глас свога оца и ако га није видела. Сузе јој линуше из очију. Она ману руком да их обрише. На први покрет мајка се створи крај ње.

— Дико!

Тај глас, та милосна реч, коју одавно није чула, пренуше је.... Она пружи руке те загрли мајку која се беше над постељу наднела....

Млаз суза, топлих као пролетња дажда, поли је по лицу и помеша се с њеним сузама; један уздах нун бола оте јој се и загушијецањем.... Она кроз сузе виде порушено лице и оседеле косе свога оца, који се у тренутку створи над њом, па јој се оте један ужасан врисак из груди.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

— Дико! Очи моје!... Срећо мајчина!... Јеси ми жива!... Ох, да ли знаш!... Злато моје!... Погледај ме!... Насмеши се на ме!... Дај ми само мало знака да си жива!...

И пољупци мајчини падаху и на лице, и на руке, и на свеле груди...

Стојадин дође себи. Он узе Христину за руку и рече некако благо, светитељски:

— Немој тако! Знаш шта је рекао доктор?... Не сме се галамити!...

И Христина се трже као опрљена.

— Јест, јест! Треба се чувати... Али ево! Отворила је очи! Дико!...

— Чујем...

Хтеде рећи »мама«, али не смеде. Чинило јој се да би та реч обесветила ту светитељку.

— Је ли ти боље?

— Јесте.

— Хоћеш јест? што год?

— Не...

Отац јој приђе, дохвати узтрхталом руком њену руку и помилова је по коси, рекавши благо:

— Буди мирна...

Она послушно склопи очи. Чула је шеталицу старог дуварског сахата; осећала је у тој тишини њихов дах око себе и над собом, и као неки мир, неко божанствено задовољство овлада срцем и душом њезином...

XXXI

Прошло је неколико дана. Она се полако опорављаше. На пољу диван дан. Гледала је на прозор како људи пролазе кроз двориште и бришу знојавно чело...

И Стојадин и Христина беху непрестано око ње. Родитељска срца бираху најлепше речи само да је придигну, да јој поврате живот и снагу.

Па опет! У оном болном погледу очевом, у оном његовом уздрхталом гласу кад јој тепаше: »Циганче моје« — она је чула како окрвављено срце пишти: »срамото моја!...«

И кад је нападну такве мисли она се узнемири. Биле су страшније од оштра ножа над главом. Шта није чинила да их одагна, па ништа. Оне су наваљивале све више и више на њу. У самој души њезиној чуо се праведан, неумољив глас што је убијао и саму наду.

— Па шта мислиш? Зар ниси срамота оној седој коси? И шта ћеш ти ту, тако осрамоћена? Зар имаш образа да дишеш у овој светитељској собици? Знаш ли ти да твој дах трује мирис оног боспока?... Ко ме си донела свој развраћени живот?... Зар мислиш да има човека који ће пристати да дели твоју срамоту? А кад верујеш да га нема мислиш ли до века тровати поштен живот и честитост ових двеју старих душа?...

Те несрећне мисли, та правда, управо, дизаше је из постеље. Она је устала и изишла у кујну да их растера гледањем светитељског лица материна.

Ни опомене, ни прекори, ни молбе не могаху је нагнати у постељу.

Неколико пута то јој поможе, разговор с мајком разагна те »зле« мисли; али оне не одступаху.

— Зар не видиш, зар немаш очију? Зар не видиш да оне сузе капљу због срамоте што си јој нанела? Зар ти не осећаш у њеном гласу прекоре? Зар си се толико увалила у глиб неваљалства да не осећаш ни свога греха? Зар већ ни образа немаш, безобразнице?! Како само сва не задршћеш од пољупца њезиног?!

И она нехотице назираше у сваком погледу, у сваком пољупцу, у свакој милошти прекоре. И поче се склањати од својих родитеља. Бежала је од њих кад их види нежне. Чинило јој се да свака нежна реч што јој рекну крије другу што је грди...

Устала је из постеље и ако је била још слаба. Она се трудила да опет себи створи место у срцима њиховим, да отклони сумњу, да придобије оно поверење што је имала. Али и од саме помисли на резултат задрхтала је. Њен судија грмио је:

— Будало! Зар мислиш да можеш?!... Та посече се човек по прсту, прођу боли, зарасте рана али остаје ожиљак, на који прво поглед падне, и који не да никад заборавити!... Шта тражиш још? Зар си мало уживала? Зар ти је мало све оно што си до сад чинила? Сваку си своју жељу искалила, па шта хоћеш сад? Не можеш све имати! Да си хтела родитељске љубави, да не би остављала родитеље!...

И тај глас, тај судија, у дубини душе освајаше све више и више. Он заглуши све друго; ништа је не могаше пред њим оправдати. Он је говорио јетко, громко, грмећи. Коса јој је ишла у вис а реч изумирала у грлу... Као утопљеник за сламку, тако се она хватала за ма што, али је он отрзаше немилосрдно од свега.

Она поста свесна свега. Била је свесна да јој ту није место. Ова мала избица поста јој олтар у који је дрзнула да укораши, па је сад осећала како јој табани горе од живе ватре на којој стоји; све у тој избици беше јој светиња и она више не имаде снаге ни куражи дотаћи се ни једне ствари, да не би обесвестила својим нечистим рукама.... Све јој говораше да се склони, да иде с места ког није достојна, да умре.

Лако полако она се помири с том мишљу. Она је у смрти видела искупљење своје од грехова својих. Ништа више не везиваше је за живот; мислила је чак да ће тим извршити једну правду Божју....

— Непотребна сам! — шапутала је — Оцу и мајци сам само на срамоту; човеку, који би ми руку пружио, била би црвен стида на образу; детету, које би родила, била би поруга! Не требам ником, непотребна сам!

И са свим мирно пољуби оца и мајку у руку кад је, по обичају, пошла у шетњу. Ни једна јој суза не кану из очију.

Дан је био леп; сунце је раскошно расипало своје зраке и своју топлоту, а она је ишла хладна, равнодушна, као да више не беше у њој ни мрвице живота, као да је мртац кога носе да сахране....

Тога вечера сеђаше Гајић са својом младом женицом, Миленом под чардаклијом, и пијуцкајући, содом разблажено вино, узе вечерње новине да прочита.

— Ха! — викну као да се хтеде насмејати.

— Шта је? — упита Милена.

— Пава....

— Шта је с Павом?

— »Данас у десет сахата пре подне — читао је Гајић — са паробродског штека скочила је у воду Пава кћи Стојадина Милојковића, абаџије. Одрамаху су почели да је траже, али до овога часа нису је могли наћи. Узрок самоубиству непознат. Мисли се да је то у болести учинила.«

Милену полише сузе.

— Јадна Пава! — рече.

— Шта: јадна Пава! Једна тако покварена девојчур! Нико да ниси причала да је познајеш!

— КРАЈ —

ИЗ ЗБИРКЕ LAZARUS

од ХАЛНЕА.

XVIII

Завеса паде, драми крај
Отишли људи, влада мрак...
Свиџа л' се њима комад тај? —
Аплаус беше жив и јак;
Клицаше маса света разна
Песнику хвалу у бескрај;
А сад је зграда пуста, празна.
И мину радост, мину сјај.

*

Чуј! тихи гласи тишму кваре?
Крај бине јекну тужни звон —
То прште жица виоле старе,
И јекну гласак сетан, обн.
Од уља задах... Лампе зрак
Једва, кроз пусти, жмири храм,
И она гасну... Паде мрак; —
То моје душе гасну плам.

1887.

М.

АТАЛАНТА

— ЕДУАРД РОД —

Жену можете еманциповати, као што је многа од њих, можете јој уступити разна места: апотекара, адвоката, бирача, посланика, министра, па и самога чувара као што то има у некој од Сједињених Америчких држава; може јој се дати независно располагање имовином и зарадом; она се може извежбати у свима спортовима, оснажити мишиће, развити мозак, можете стварати законе за њу, обнародовати једнакост полова, удадбу заменити слободном везом, па опет, она ће остати жена, ако и престане за неко време, опет се враћа.

Ми се не бојимо, да ће оне, због цивилизације изгубити своју драж. Догађај који износим, то сведочи, Ја верујем, ма колико да прогрес феминизма напредује, догађај Луџије Персевал понављаће се све чешће, само под разним околностима и у разним местима.

* * *

Луџији Персевал било је 14 год. када сам је први пут видео. Отац јој је био центлмен амерички. Био је удовац више година, изгледао је врло млад, ма да му се приближавала четрдесета, лика горда, хода крупна, независан у делању и суђењу.

Није се задржавао на једном месту. Живео је у Лондону, Паризу, Риму, Флоренцији, Минхену, на обалама језера луцерског и женевског, у Средњој Европи и на Алпима. Једном је покушао да се стално настани, па не успе; једног дана купи у Touraine-у замак, који изгоре још у поправљању. Г. Персевал подиже парницу против друштва за осигурање, али је изгуби. Тада се реши, да не буде никад више власник, задржа рушевине замка, које се с године на годину све више смањиваху, те му послужише као предмет за увесељење.

Док је проводио луталачки живот васпитање Луџијино било је сасвим особено, он се сам о њој старао; професори рекрутовани по варошима, у којима је проводио коју сезону или месец помагали су му у раду. Гувернанте није имала. Расла је слободно, учила што јој се допадало, радила што је хтела и тако постаде, као што би он обично говорио „мали обешењак“.

За тим би гордо додао:

— Она има своје идеје... хоће да буде потпун човек. Видећемо, шта ће од ње бити.

Г. Персевал ми је то све објаснио једнога дана, када ми се представио као сусед. Тада је становао у једној старој кући у Шампелу. Више радозналост но симпатија у први мах ме је руководила, да му вратим посету. Прими ме у једном великом нескладном салону, где два лепа старинска сандука контрастовашу са најмљеним столицама и канабетима.

Предложи ми да одемо у врт, коме сам се често дивео због величанствених хладовина.

Он погледа око себе и викну: — Луџија.

Јак глас одговори му са врха једне јеле: — Father.

— Овде је наш сусед г. Род, ходи, донеси нам чаја.

— Сад, Father.

жива! С гране на грану смандрља се и дође к нама. Била ме!... усте, потсечене, пепељаво-плаве косе, великих жила да очију, које се на мени зауставише са чудноватим изразом дрске слободе, лица пријатног и веселог. Што се тиче одела, тешко је означити, на пр. хаљина и не беше права хаљина, њу је изумела мис Луција; личила је пре на блузу дугачку до колена, утегнута око појаса кожним кајишем, с бокова беше од јаке пепељаве кадиве, да би могла пркосити издеротинама; на грудима имала је велику вратну мараму „plastron“ јасно црвене боје а приденута златном иглом у виду мача. Луција ме узне за руку, снажно стеже и одлучним тоном рече:

— Мило ми је, што сам се познала с вама, господине! За тим обрте леђа и у касу отрча кући вичући:

— Да наредим чај.

Пратио сам је погледом, смешећи се; тада ми рече г. Персевал:

— Јелте да добро трчи? Ја сам вам рекао, да је то дечко или управо Шекспиров паж; сетите се Розалинде у „As you like it.“ Мени се то свиђа.

Што сам видео по подне, уверио сам се, да г. Персевал није претерао. Увео ме у Луцијину собу, која ме још више зачуди, но одело у девојчета. Рекли би, да је хелија; један једва покривен, гвозден кревет, четвртаст сто, три сламне столице — бежу цео намештај, а декорација састоји се из једне карте и збирке мачева за борење, пиштоља и бичева.

— Ово су моје лутке.

Глас и покрети бежу јој увек као у каквог немирног дечка. Говорила је и смејала се гласно; причала ми је о својим пројектима у будућности. Хоће „да уради што год“ као човек, на пр. да буде инжињер или агроном, јер њен отац има огромно имање у Сједињеним Државама.

По који пут се окрене оцу говорећи: „Је ли, оче?“ г. Персевал одобраваше.

Кад ме је одвела на друм, опази издалека поштомачу, који нарамљиваше, сагибајући се под теретом писама и новина.

— Ала је спор тај човек, викну. Хоћу да видим, има ли што за нас; па, као стрела, отрча.

Кад се врати истим трком, ја је смејући се назвах госпођица Аталанта.

— Сасвим тако, рече Персевал, Аталанта, Аталанта.

— Шта је то Аталанта? запита Луција.

Ја јој одговорих: „То је била једна принцеза из старих времена; њен отац ражљућен, што је добио кћер, остави је у једној шуми. Сисала је млеко једне мечке и постала изврсан ловац. Трчала је исто тако добро као и ви. Кад је била за удадбу, јављаху се просиоци у великом броју, јер је она била добра партија, као што се данас каже, но она изјави, да ће се само за онога удати, ко је буде надтрчао. Они, које је она надтрчала, били су осуђени на смрт... Ви не би тако свирени били, јелте?“

Луција слушаше са великом пажњом. Заустави се на сред друма:

— Не, рече озбиљно, то није код нас у обичају.

Ја наставих: „Много младих људи погинуло је због ње; једном се приказа један млад кнез, по имену Мела-

нион. Био је тако леп, да му је Афродита дала три златне јабуке, које су га спасле, јер трчећи, он је бацао једну по једну; Аталанта — која у ствари беше ипак жена — заустављала се и купила их, те тако буде побеђена...“

Луција прсну у смеј.

— Ах! лепа историја! повика, Аталанта је била будала. Кад бих ја трчала, не бих се зауставила, рад такве маленкости!...

* * *

Задржасмо Луцији тај надимак и доцније, увидех, да сам га праведно изабрао.

Г. Персевал и његова кћи вратише се после више година једнога лета у Шампел. Волели су свој лепи врт, засађен старим дрветима, и строги а леп предео, који се протезаше између Салева и даљних крајева Јуре. До седамнаесте године мис Аталанта носила је своје чудно одело, кратку косу, мушку мараму и шешир. Трчање надмашаваше сва задовољства; ништа је тако не одушевљаваше, као кад успе, да изазове каквог суседа и кад га у трчању победи. Понижење њених жртава занимало ју је изванредно. Пут што води између цветних ограда, прекинут стрмим обалама Арве, био је често сведок њених игара; суседни пољски становници, честити, мирни људи; с чуђењем ме често питаху:

„Каква је та чудна девојка, што личи на мушкарца?“ — Кад сам им објаснио да је Американка, одговорише ми: све се дозвољава људима другог континента.

Када је узела осамнаесту годину Луција се промени. У пролеће дође у костиму врло елегантном, са дивном бујном косом, која се као свила преливаше.

Сећам се неких речи, које смо разговарали, шетајући одмереним корацима оним истим друмом по коме је она онако дивно трчала.

— Е, мис Луција, ви сте сад одрасла девојка.

Она само учини: ех!

Мало напружи усне, као да би хтела рећи: „не могадох избећи свој род, то није моја погрешка, волела бих, да о чем другом говоримо.“

Ја наставих: — Аталанта је умрла...

Она повика: Ох, ја трчим још.

— Мање, ја се кладим?

— Не, не, врло добро, уверавам вас... Само, ви разумете.

Презрив поглед баци на своју сукњу, тиме ми објасни, да њени покрети немају пређашњу слободу.

— Дугачка сукња, дуга коса. И накит, госпођице Луција! Леп накит! Хе, хе, то се жена буди: Ева, ваша прамајка, ви знате...

Прстима пуче немарно.

— Ба, рече.

— Па онда, плави цветак, љубав...

Она прсну у смех! А, то не, никад.

Смех јој је звонио јасно.

Ја ипак наставих: Хе, младе девојке све тако говоре, и оне које не умеју трчати.

Она смагну раменима: Љубав, рече, љубав је за сентименталне лутке.

— Па ипак ће доћи и њен час...

— Никад.

— Удаћете се....

— Не, не, не!

Луци ногом о земљу, да се прашина диже. За тим се умири и поче:

— Може бити, требаће ми муж...

Тада ми поче описивати свога заручника, мора бити леп, снажан, храбар, на прво место.

То беше управо слика кнеза из легенде о Аталанти. Г. Персевал слушаху полузатворених очију, са осмехом у знак одобравања, јер и он беше убеђен, да се његова Луција не ће удати, ако не нађе каквога Зевса, Аполона или Перзеа. Што се мене тиче, питах се да ли ће живот, вечити рушилац наших снова, испунити јој све.

Више није трчала, али је била страсна јахачица; имала је једног тешког коња англо-норманске расе, звао се Астер, гледао сам га, како у галопу прелази пут. Чешће је отац пратио.

Једном решише, да Луција настави редовно школовање на универзитету Циришком. Требала је отићи почетком јесени.

* * *

Ствар је тако била уређена, кад ми једнога дана г. Персевал рече:

— Ми ћемо имати једнога госта, сина једнога мог присног пријатеља, кога сам изгубио пре неколико година.

Сад му је и мати умрла, врло је несрећан, болешљив и слаб. Ја сам га позвао, да проведе лето с нама. То је млад човек од својих 25 год., зове се Валтер Лиг.

Ја му рекох, да ћу бити срећан, ако му могу помоћи, да разонодимо младога пријатеља. Он ми се захвали и рече:

— Ја ћу зацело имати прилике, да се обратим вашој доброј вољи, јер Валтер Лиг је врло жалостан, а већ знате, да ја не могу рачунати на Луцијину помоћ.

— Заиста, одговорих му, не може се ни замислити мис Аталанта као милосрдна сестра, која би имала да се стара о меланхолији једнога болешљивца.

Мишљах о презрењу, које неће изостати према томе беднику, кога је случај бацио у овај лепо живот.

Кад га сутра дан, по његовом доласку видех, моје мишљење постаде још сталније.

Валтер Лиг није био озбиљно болестан. Лева му нога беше краћа и нарамљиваше. Имао је дугачак струк, био је ужасно сув, кости му скоро пробиле кожу. Црте лица садржавале су извесну лепоту, а велике кадивасте очи биле су веома сјајне. Чађава боја лица одаваше грозничаво стање, а немоћне руке с кошчатим прстима, дрхтаху као у каквог старца.

Од постанка навикнут на мажење своје матере, која га је чувала као какав скупocen предмет, који се у фати држи, непрестано се бринуо о свом здрављу; при најмањем ветрићу увијао се у шалове; ишао је броједи кораче. Кад ко упита за здравље, одговарао је о свима појединостима, као човек који зна сваког јутра,

колико се пута будио и који мери своју храну. Чим престао говорити о себи постајао је красноречив. Његов дубоки глас чинио је најчуднији контраст са његовим бедним изгледом.

— Ево, мишљах, чудан примерак рода људскога, који ће изненадити мис Аталанту.

Но, већ прве вечери, када смо били на окупу, ја се изненадих. Пред њим млада девојка не беше више онаква, сакривала је своју осорљивост. Врло нежно, скоро ласкаво, надгледала га је оном неумешношћу, којом би старији брат неговао своју сестрицу.

Бесмо се наместили на веранди, а Салев, велика црна маса, која се дизаше пред нама, слао нам је слатко харлијање свежега ветрића. Највећа радост Луцијина била је, да удише тај свежи ваздух и да се снажно одупире људима променљиве природе.

После жаркога дана ова вечерња свежина, што слободно улажаше кроз широм отворена врата, била је заиста изванредна.

Наједанпут Луција опази како Валтер нестрпљиво погледа на врата, која гостољубиво примаху благи ветрић.

— Је ли вам хладно? — запита га.

Он јој одговори тихо: Јесте, Луција.

Тада се она диже са своје rocking-chair и приђе да притвори врата; учини се, као да задрхта и рече:

— Истина, вечерас је оштро вече.

Доцније мало видех, како се диже, донесе шал и метну га преко сувих, зимљивих ногу Валтерових, који је погледа својим кадивастим очима, пуним сјаја и благодарности! Измењаше неколико речи:

— Како вам је, Валтере?

— Врло добро, благодарим... врло добро.

Затим се ућуташе и никакав шум не чу се више. Ја бејех при крају да добијем партију шаха од г. Персивала, који опет размишљаше, како да ми зада озбиљан удар. При свршетку вечери, када ме је испраћао, не могах се уздржати, а да му не речем:

— Ваша амазонка учи се да буда добра болничарка.

Са мало усиљеним осмехом, рече ми: За почетак је доста.

Два три дана доцније прође испод мојих прозора г. Персевал сам јашући Астера. То је било први пут да сам га срео на коњу без његове кћери.

— А мис Луција, где је? запитах.

— Она не јаше ових дана.

— Да није болесна?

— О, не, боји се, да не омаловажи Валтера, то је све, а Астер мора да излази.

Животиња је фрчала и ногама копала. Г. Персевал ми пружи руку и оде крупним касом.

* * *

Прођоше неколике недеље: дође и јесен. Г. Персевал ми је изгледао заузет нечим, а између Валтера и Луције утврђиваше се пријатељство, што ме мало изненади. Сад се више не раздвајаху. Променивши се обадвоје; у својим дугим хаљинама, кокетним шеширима, постаде Луција као и друге младе девојке; покрет јој

стаде мио и тих, глас хармоничан и скроман, а Валтер мање занимаше својим здрављем, доби неку врсту ауторитета, чиме се приближи другим људима.

Рекло би се, као да је добио срчаности, коју је изгубила његова пријатељица и да се задахнуо енергијом, које се она рад њега одрекла. Често сеђаху једно до другог с књигом у руци, но то не беху књиге, којима се Луција некада одушевљавала, као историска или научна дела или најдрскији романи, што јој је отац остављао на читање, него то су биле појете, сентиментални романијери, која свеска Лотијева или Тенисонова. Она је тихо читала а он слушао. Често им књига испадне из руке, а они се препиру тихим гласом

— Шта ли оно говоре? питаше ме једнога дана г. Персевал, показујући ми мргодно на њих. Ја одговорих да не знам.

Заиста нисам могао погодити њихове речи, али ми се чинило, као да сам им ухватио смисао. Чуђаху се, без сумње, — та два тако различна бића — откуда им једнакост у мишљењу при једној истој ствари. Зачуђени и одушевљени нису ни знали, да је то природни, моћни и тајанствени закон, који управља светом. Постепено Луција постајаше роб, а Валтер господар.

Често су ишчезавали у дугим шетњама, Валтер који се хода, као и свију физичких напрезања, бојао, био је неуморим, чим је у питању шетња у двоје; кад и кад су ишли тако далеко, да г. Персевал, враћајући се на Астеру бејаше пренеражен, сретајући их на тој даљини. Једнога дана мало забринут изјави ми своје чуђење. Ја се пакосно насмејам, на што се он ражљути.

— Никад се Луција неће удати за ту наказу: — викну силно.

— Али ако случајно... усудих се. Он ме прекиде узимљући своју обичну флегму.

— Сваки је господар од свога рада. У осталом видећемо...

Г. Персевал оптимиста, као сваки Американац, није никад сумњао у срећно сређивање тешкоћа.

* * *

Валтер Лиг је љубио, а његово сирото срце било је на раскрсници између радости што је осећао лаки дах Луцијине симпатије и страха од бола, ако му се на љубав не одговори. А Луција као и многе младе девојке његова доба, подала се бесвесном сну, који је обузео. Јава је неће мимоићи, како ли ће сачекати пораз?

Као заинтересован посматралац те мале драме, ја сам предвиђао, да и најмањи случај може ускорити свршетак. Али, често бива да се у истинитим догађајима тај случај не догађа. Ништа се не догоди, само је време пролазило. Лишће је већ почело жутети, небо се чешће облачило, велики облаци пловили су по ваздуху, прелазећи преко Салева, а на даљним високим планинама падао је први снег. Прошле године у исто доба г. Персевал, који је проклињао хладноћу, већ је спремао свој пртљак за Италију. Што ли сад избегава разговор о поласку? Луција од своје стране, као да је заборавила на универзитет циришки; она, која је два месеца раније говорила с таквим одушевљењем о свом бу-

дућем животу ђачком, сад као да га је заборавила у доколици вечитога распуста. Што се тиче Валтера, који је намеравао да проведе зиму у Ници, тако се привикао на прву хладноћу, да је заборавио на шалове и мараме и бојазни од назеба. Јасно је, да све троје тренутном слогом избегаваху растанак, бојећи се изненађења.

Па ипак једнога кишнога дана, кад се са веранди каву пили г. Персевал се диже са своје rocking-chair, приближи се прозору и рече сасвим природним гласом:

— Време се мења, зима ће брзо наступити. Треба нам се растајати.

Његове речи падоше као гром. Валтер и Луција, који тихо говораху, дигоше главу у исто време, а у погледу, који измењаше, видех, како им прелете самртна мука. Наста мучно ћутање, најзад Валтер промрља:

— Истина, треба путовати.

— Још не, рече Луција.

Г. Персевал палећи цигару рече: „А твој универзитет, канда и не мислиш више о њему? А упис почиње.“

Луција избеже поглед очев: „Истина је, рече она, треба ићи.“

Ћутање наста још мучније.

Како већ поче бивати и досадно, ја га прекидох. „Не треба се журити због рђавог времена. Месец октобар је често врло леп овде. Што се тиче универзитета, Боже мој, није обавезно јављати се баш првога дана, у толико пре, што се и професори често одошце. А после, ви сте слободни, добро вам је и овде. За што не останете?“

Тоном који одаваше лако нестрпљење г. Персевал рече: „Већ смо поодавно овде.“

— Па зар вам није доста, кад ћете се једном стално настанити?

Он настави: „Ви сте ми сами казали једнога дана: Оп, n'est bien qu'ailleurs.“

Луција рече: „Мени је већ досадно мењати места сваки час.“

Г. Персевал баци своју цигару, узе другу и запита ме: — Хоћете ли да играмо једну партију шаха, пријатељу?

— Драге воље.

Распоредисмо игру. Тек што смо почели, приметих да се Валтер и Луција дигоше, зауставише се за један тренутак на вратима, посматрајући кретање облака, споразумеше се очима и пођоше. Г. Персевалу не измаче њихово лукавство, кад отворише врата рече им: „Чувајте се, Валтере, назепшћете. Чини ми се, мој драги, да сте постали непажљиви од неког времена.“

— Ја вас уверавам — да није хладно а и киша није озбиљна.

Г. Персевал настави игру; изгледало је, као да само мисли о томе, како ће добити партију.

* * *

Сутра дан рано изјутра он зазвони на мојим вратима.

— Погодите шта се догодило? рече ми после уобицајеног Stakehand... Погодите...

Ја сам погађао, али ми је изгледало боље, да се чиним невешт.

— Шта би ви хтели да знам?

— Ох! ви нећете погодити никад, јер је заиста невероватно. Замислите, замислите само... Луција хоће да се уда за Валтера... Луција... за онога болешљивка... наказу! Јесте ли могли и помислити... ја никада... Она, која је била као човек...

Ја му рекох тихо да је тако.

Он настави: „Она, која је хтела да постане агроном, здрава, јака, она хоће... Једино што је задржала од некадање Луције, то је тврдоглавство... Она хоће, а кад каже хоћу, онда је свршено. Шта сад ја могу?...“

Г. Персевал узбуђен и несрећан шеташе горе, доле по моме кабинету; ја се једва усудих да му речем:

— Па мис Луција још није пунолетна. Ви можете имати времена, а ви знате, да време триумфује над љубављу.

Он слеже раменима и рече: „Она ће чекати, ви је не познајете. Па и он! Синоћ сам му говорио, све сам му изнео, његово здравље, болесну ногу, грозничави изглед... Но он се исправи, мој драги пријатељу, био је шест стопа висок и рече ми: „ја је љубим и она мене, чујте!“ Он такође хоће... Он је Американац као и она“.

— Као и ви; јер кад ви не би хтели, ја не знам, како би се свршила та ствар.

Г. Персевал размисли један тренутак и рече: „Воља је сила позитивна. Кад се нешто хоће, онда се то и ради. Они су парничари, дакле и јачи су, ја не могу сузбити ту њихову вољу.“

Сав њеније његове расе, независности и енергије појави се у том његовом резонувању. Кад се мало стиша, седе у наслоњачу, спусти главу, укочи поглед и паде у размишљање, кад диже чело, последњи траг буре беше ишчезао, био је потпуно свој господар.

— Опростите, што сам вас узнемирио, рече ми.

— Молим вас...

— Не треба се борити, кад знамо, да ћемо бити још немоћнији. То је изгубљена битка; ја сам ту немоћан из два разлога; тиче се њих а не мене; ја сам дошао у дефанзиву а они су нападачи. Дакле, ја треба да попустим. И попустићу — рече дубоко уздахнувши.

Ја помислих како бих, да сам на његовом месту, борио се, бранио стопу по стопу земљишта, али ја бих се тада борио европски, јер у нашем старом континенту проблеми се не постављају као тамо.

— Можда ће они бити врло срећни, рекох, као да га утешим.

— И ја се надам, одговори дижући се да се опрости.

Испратих га до врата и гледао сам, како се крупним корацима удаљава. Магла се дизаше са Салева. Као и јуче кипа отпоче. Ја се сетих оних трију златних јабука Афродитиних. Валтер Лиг се није морао служити тим лукавством: истина је, да су мити компликованији него живот и да вечна историја прелази с века на век само све простије и простије.

С француског
Савка Радичевићева.

ЉУБАВНИЧКА БИБЛИЈА

I

Љубав оба пола.

Жене иду у љубави даље од већег дела људи; али људи их надмашују у пријатељству.

Ла Бријер.

Жена која љуби чини то непрекидно; увек је иста у свако доба, сваког минута; али човек има прекида, кад може да ради нешто друго.

Рихтер.

Човек боље чува туђу тајну но своју; жена, на против, боље чува своју но туђу.

Ла Бријер.

Жена је нервозни део човечанства, а човек мускуларни.

Хале.

Љубав у човеку је тиранија; у жени ропство.

Хусав.

Љубав је у човечјем животу само једна епизода; међу тим жени је цео живот.

II

Љубав и лепота.

Треба нам причекати да нека жена престане бити лепа, па да онда судимо каква је.

Мадам Гибер.

Свежина, колорит, грација, иду с младошћу, али, кад је лепота у формама, у чистоти црта, у достојанству, у изразу лица неког човека или жене, лепота се мења у разним епохама живота, али не губи се.

Човек не треба никад да се поведе за женском лепотом, јер више пута у најлепшим бочицама налази се најжешћи отров.

Е. Малтерти.

III

Жена која истински љуби.

Жена је створена за љубав, и, како у њеним слабостима, тако и у њеним жртвама, непрестано триумфује љубав.

Еме Мартен.

Стара љубав не умире никад потпуно у женском срцу; то је прикривен осећај, од кога трагови вире испод покривала, који га крије; то је одавно увели цветак, који у своме сасушеном корену скрива тајанствени остатак љупког мириса.

Мишел Масон.

Вук зна доста, али заљубљена жена зна више.

ЗАНИМЉИВЕ СИТНИЦЕ

Чудан књижевник. Од неколико недеља кружи по европским и америчким листовима један леп чланак под насловом: „Најстарији романсијер на свету.« У том чланку се говори о Лују Еснолту, познатом француском књижевнику, који је у години 1792 у Жоањи-у рођен, и који ће за неколико недеља навршити своју 106 годину живота. За тим долазе интересне биографске појединости о тој „познатој“ личности. Еснол има да за свој дуг живот захвали строго уредном живљењу. Он је још и данас телесно и душевно способан човек. Он је с Наполеоном I ишао у походу на Русију и тада је три прета изгубио. Приликом свог 106. рођендана песник ветеран ће објавити један нов роман, који ће његову славу, коју је стекао многобројним »тако омиљеним« радовима, извесно још више увеличати. Све то стоји у биографији. Један француски новинар, који се стидео, што није имао ни појма о тако славном земљаку, решио је пре неког времена, да потрага за тим Еснолтом, и тада је дошао до чудних резултата: Овај славни Луј Еснол *не постоји*; какав књижевник под тим именом није уопште никад *ни постојао*; под владом Луја Филипа живео је неки Еснол, али није се звао Луј, већ Карло, и он није правио стихове, већ санџун. Иначе све је у реду!

Кинеске жене. Било је већ прилика, када се и код нас писало о кинеским женама. Познато је већ, како бедан и мучан положај имају удате женске у Кини, као и то, да сваке године хиљадама жена одузимају саме себи живот, само да би се ослободиле тираније својих мужава. »Lloyd de l'Asie orientale« доноси о томе нешто, што баш није свуда познато. Неправде које се чине женама, произлазе из једнога закона, који је донео још Конфу-чије. Наука тог славног философа не признаје жени никаква права; човек је њен апсолутни господар и власник. То је нагнало младе кинеске девојке, да оснују удружење, коме је једини програм: најодлучније опирање ступању у брак. Таквих клубова има безбројно, и сваки по правилу има око дванаест чланова, а сваки члан мора при ступању у клуб да се закуне, да ће пре умрети, него што ће »допустити« да га удаду, велимо, допустити да га удаду за то, што у Кини нема тога обичаја, да се девојке удају по своме избору! Отац изабере једнога човека, и кћи мора да пође за њега — хтела, не хтела. Ако ли пак отац није жив, онда припада најстаријем брату право, да изабере мужа својој сестри.

Пре неког времена десило се у провинцији Кантону случај, да се једна девојка, која је припадала једном таквом клубу, одлучно опрла да пође за човека, кога су јој родитељи већ одавно одредили за мужа. И не осврћући се на противљење своје кћери, родитељи припремаху све за церемонију. А шта је радила кћи? Покушала је да одузме себи живот, прогутавши велики златан прстен, али га је лекар одмах извадио напоље. Сутра дан је морала да пође за тога човека, али јој пође за руком, те подбоде служавку, да јој ова помогне, те тако побегне. Те ноћи нађе се са чланицама клуба, оне одржаше седницу и решише, да се све удаве у реци, и одмих испунише одлуку, т. ј.

нађоше своју смрт у таласима. Појмљиво је већ, да је тај трагичан случај изазвао највећу сензацију у целој земљи, али то није могло никоме послужити као поука. Женска се деца још из малена муче, стезањем стопала, не би ли им стопале биле мале, те она не могу ни да коракну, а да их не поведу; кинеска жена мора по двадесет пута преко дана да чује, да мора да испуњује само дужности, без икаквих права, дужности према своме мужу, дужност према свекру и свекрви и њиховој деци, дужности према самој себи; она мора увек да се смеши на свога мужа, ма да јој то никада не потиче од срца, — и поред свега тога долази још и тиранија мужевљева, која доводи жену до таквог стања, да мора тражити врло често смрт, да би њоме спасла мучна житота!

Женскиње. С ону страну океана... Бројеви сликају, победни покрет женскиња.

Год. 1870 год. било је у Сједињеним Државама Америчким 692 глумица, а 1897 год. било их је већ 3863... Год. 1870 била је само једна једина женска архитекта сад их има 53!... Што се тиче дама — уметница, то их је тада било само 412 а прошле године већ их је било — 16 хиљада!...

Женскиња — писатељица било је 3163 а пређе 159 пређе 159, зубних лекара 417 место 24.

Али остали бројеви још су лепши: број журналистичкиња и публицистичкиња порастао је од 35 до 1436, женскиња адвоката од 5 на 471, женскиња лекара од 527 на 6882 и женскиња чиновника, којих није било ни једне пре 27 година има их 43.041 у 1897 години!.. То се исто догодило и у сфери типографског рада сем слагача у 1870 год. нарастао је број до 52 хиљаде у 1896 години.

Сироти људи! Vae victis...

БЕЛЕШКЕ ИЗ КЊИЖЕВНОСТИ И УМЕТНОСТИ

Др. Б. Петронијевић штампао је у „Делу« своју праву о Артуру Шопенхауеру и његовој филозофији; сад је исто дело изишло и као књига. Писац са познавањем говори о филозофији немачкога скептичара и може се рећи да предмет заслужује особиту пажњу. Ми ћемо доцније донети реферат о књизи Петронијевићевој.

ОДГОВОРИ АДМИНИСТРАЦИЈЕ

Г. г. Сил. Саве Милошевића, трг. — Бањалука. Примили смо послатих 6 фор. и одужили именоване. Добро би било да се и остали читаоци на вас угледају, те би Звезда још јасније засјала. Тражени број добићете.

Читаоцима ван Србије јављамо да сваки број тачно шаљемо по послатој нам адреси. Ако ко бројеве не добија, кривица је до пошта.

Ј. Протићу. И ако смо једном већ послали те бројеве ипак вам шаљемо.

Садржај: „Сонет“ (песма) — „Циганче“ (свршетак) — „Из збирке Lazarus“ (песма) — „Агаланга“ — „Љубавничка библија“ — „Занимљиве ситнице“ — „Белешке из књижевности и уметности“ — „Одговори администрације.“